

Surinaamse oorlogsveteranen

Teken voor Australië en zie de wereld.' Met deze slogan werden Surinaamse mannen begin jaren veertig van de vorige eeuw geworven om dienst te nemen en te gaan vechten tegen de Japanners of Duitsers. Enkele honderden tekenden, kregen hun opleiding in Suriname, de Verenigde Staten, Australië en/of Engeland en werden ingezet. Jules Rijssen zocht de veteranen op en legde hun getuigenissen vast. In *Teken en zie de wereld* staat een selectie van de weerslag van die gesprekken, vijfendertig in totaal. Dat Suriname (en de Nederlandse Antillen), ook al lag het niet in de frontlinie, toch belangrijk is geweest in de Tweede Wereldoorlog, mag bekend verondersteld worden. Het Surinaamse bauxiet was onontbeerlijk voor de Amerikaanse vliegtuigbouw. De raffinaderijen op Aruba en vooral die op Curaçao verwerkten grote hoeveelheden olie uit Venezuela. Economisch waren de oorlogsjaren niet de slechtste uit de

geschiedenis van Suriname en de twee eilanden. Dat er Surinaamse oorlogsvrijwilligers waren, lijkt logisch, maar er is niet echt veel over bekend. Dat is op zich niet vreemd, want als de verhalen in *Teken en zie de wereld* representatief zijn, dan zullen deze militairen vooral tegen Japan zijn ingezet. Veel van de militairen bleven na de oorlog in dienst of tekenden opnieuw. Zij werden ingezet – soms met flinke weerzin – tijdens de politionele acties. Een deel bleef nog langer aan (of tekende opnieuw) en vocht mee in Korea. Opvallend in veel van de getuigenissen is de teleurstelling die uit veel van de verhalen spreekt. Men zou in de achterhoede worden ingezet, maar ging toch naar het front. Er zou tegen Japanners worden gevochten, maar het werd vechten tegen Indonesiërs. Er waren traumatische ervaringen waar niemand – zeker de Nederlandse overheid niet – ooit op terugkwam. In de Verenigde Staten kreeg men te maken met

onverholen racisme (*whites only*). Eveneens opvallend is dat de getuigenissen van de geïnterviewde vrouwen heel anders zijn. 'Ik ben blij dat ik daar auto heb leren rijden, want mijn vader zou dat niet hebben kunnen betalen,' zegt Friede Norine Ferrol-Mac-Intosh. Vrouwen kregen meer vrijheden, meer mogelijkheden en werden ook nog eens beter betaald. *Teken en zie de wereld* is een bundel waarin geselecteerde fragmenten van geselecteerde gesprekken zijn verwoord. De verhalen worden beperkt ingeleid, niet geïntegreerd en er worden geen conclusies getrokken. De via *oral history* verkregen informatie en meningen zijn niet feitelijk nagegaan, hoewel ze wel ondersteund worden door een veelheid aan foto's en andere illustraties (bijvoorbeeld een geheime hulpkaart van *Zandery Field*, waarmee geallieerde vliegers het vliegveld konden lokaliseren). Loe de Jong ruimde destijds minder dan vijftien bladzijden in voor de oorlog in Suriname (deel 6A); daarom zijn dit soort getuigenissen een welkome aanvulling op wat bekend is. Na de oorlog was er in Nederland sprake van 'aanpakken en niet omkijken'. Dat gold zeker ook voor de Surinaamse militairen en dat ging niet altijd even gemakkelijk. Wilfred Herman van Gom: 'Als je [...] terugkomt, word je verder aan je lot overgelaten. Zonder opvang, zonder begeleiding; ook houdt men er geen rekening mee dat mensen onder moeilijke en barre omstandigheden hebben gevochten [...] en nu durft een verzekeringsarts mij te vertellen dat mijn lichamelijke klachten niets te maken hebben met mijn dienstverleden.' Het is dan ook niet meer dan terecht dat ook Surinamers jaarlijks hun herdenkingen en reünies hebben en dat ook zij de eer ontvangen die hun toekomt.

Teken en zie de wereld. Oorlogsveteranen in Suriname.
Jules Rijssen (KIT Publishers, Amsterdam 2012/
distributie: LM Publishers), 128 blz., € 24,50

Ger Jan Onrust